

Posudek doktorské disertační práce Mgr. Aleše Pospíšila:

Kastellologie jako historicko-inspirační zdroj v oblasti výtvarné edukace

V současném světě se stále naléhavěji objevuje nutnost řešení základního problému výchovy, vzniklého přerušáním jednoty a souladu vnímání logiky objektivní reality. Do rozporu se dostávají požadavky a nároky na zvyšování materiální úrovně s nejširší oblastí estetického prožívání skutečnosti. Nebezpečí této disproporce, ústící až do smyslového a citového otupení člověka, je vážným varováním pro zachování kontinuity tvůrčího myšlení a jednání, tolikrát požadovaného nejrůznějšími proklamacemi vědeckých platforem, a to samozřejmě nejen v oblasti výtvarné výchovy.

Jen zdánlivě neaktuální téma kastellologie otevírá široký prostor pro posouzení a inspiraci tak specifického tématu, jakým je architektura. Nezastupitelné postavení architektury v hierarchii umění vymezuje kromě klasiků (Vitruvius, Palladio ...) zejména Nikolas Pevsner, který ve své publikaci „An Outline of European Architecture“ uvádí, že „...nic nás nemůže obklopit (a dodejme, i determinovat) ve stejné míře jako architektura, působit na nás tak neustále a všudypřítomně. Můžeme se vyhnout styku s tím, čemu se říká Krásné umění, ale nikdy neunikneme stavbám, jemnému nebo pronikavému působení jejich charakteru“. I když bychom mohli dodat, že zejména kvalitní architektura historická může pro nás znamenat schopnost přenášet další specifická poselství, je Pevsnerův postřeh stále platný.

Toto tvrzení o významu historické architektury předjímá Aleš Pospíšil jako východisko pro široce pojatou práci – od rešerší, týkajících se kastellologie jako vědního oboru, přes kontext výtvarné edukace v historickém vývoji až k interpretačním a edukačním přístupům v současné, zejména české výtvarné pedagogice. Logickou návazností je přínosná empirická část práce, ústící do vyhodnocení stanovených premis.

Poznatky obsažené v doktorské práci Aleše Pospíšila mají zásadní význam pro několik oblastí vědecké a výchovné práce. Struktura nastiňuje velmi promyšleně přehled teoretických koncepcí, které se – někdy i jen rámcově – zabývají kastellologií, ať již amatérských nadšenců nebo vědecky orientovaných autorů. Tyto poznatky jsou zasazeny do širšího historického kontextu, dosud nesumarizovaného v této dílčí vědní oblasti. Ke drobnějším připomínkám zde patří tvrzení Aleše Pospíšila o zapadnutí tabulí historických slohů Jaroslava Herolta „... do pozice vděčné dekorace do dlouhých školních chodeb“ (s. 53), přičemž zejména na středních školách výtvarného zaměření byly tyto tabule dlouho jediným

maximálně přehledným nástinem vývoje architektury. Také na s. 52 není zcela jasná poznámka o předmluvě k 1. vydání Heroutova Slabikáře návštěvníků památek z r. 1978 od V. V. Štecha (+ 1974); na s. 45 je omylem vydáváno století za dekádu. Tyto připomínky nesnižují dokonalé třídění poznatků; přínosem je první mně známé zhodnocení díla Jaroslava Herouta.

Velmi vyčerpávající - a sympaticky vynalézavé - je sledování vztahu kastellologie a výtvarného umění zejména v pasáži Kastellologická architektura jako téma a námět ve výtvarném umění.

Významnou částí práce je vymezení podílu kastellologie ve výtvarné výchově, sledované od reformních snah na konci 50. let 20. století; zde však není doloženo tvrzení (s. 77) do jaké míry se skutečně objevuje „... obdiv k estetickému potenciálu odrazu architektury v dílech Jaromíra Uždila a Igora Zhoře“. Cenné je zjišťování aspektu kastellologie v alternativních dokumentech A, B, C, schválených MŠMT v r. 2001, v nichž je tento fenomén jednoznačně obsažen. Dokumenty tak skýtají jedinečnou možnost ovlivnění dítěte historickou architekturou. Z toho vycházejí i další teoretická východiska interpretačních a edukačních přístupů s akcentem na využití galerijních a muzejních expozic, s čímž má Pospíšil poznatky z vlastního promyšleného pedagogického působení, zejména v Alšově jihočeské galerii. Právě v této části práce jsou zúročeny teoretické znalosti do jeho velmi úspěšných projektů se vzorky českobudějovické mládeže.

Cenná je pasáž o filozofickém pojetí prostoru s důrazem na fenomenologický přístup v přemýšlení o architektuře; myslím však, že z hlediska logiky posloupnosti práce měla tato kapitola být uvedena jako východisko pro předcházející, již víceméně praktické řešení problematiky.

Jednoznačně přínosem práce je empirický výzkum se správně zvolenými metodami; přes zdůvodnění tzv. dostupného výběru bych očekával spíše výběr kvótní, který by byl dle mého názoru objektivnější, i přesto lze považovat na první pohled malý počet respondentů za zcela validní, přihlédneme-li ke kvalitě a obsažnosti odpovědí. Způsob vyhodnocení odráží objektivní vědecký přístup Aleše Pospíšila a přináší některé překvapivé poznatky, včetně nepotvrzených hypotéz. V souvislosti s obdobným průzkumem v roce 1986 (kandidátská disertační práce na PdF UK) byl doložen pozitivní posun při sledování úlohy výtvarné výchovy v akcentu na znalosti historické architektury, zejména u zjištění, uváděných na s. 117-119 a 126-129. Celou tuto pasáž provází naprostá poctivost autora, který nepodleh lákavé možnosti interpretovat v lepším světle poměrně malé znalosti výtvarných pedagogů o kastellologii. O to významnější jsou tyto - vědecky získané - poznatky.

Na závěr lze říci, že celá práce jednoznačně splnila svůj cíl, který byl dosažen adekvátními metodami s výchozím potenciálem pro další badatelskou činnost, objevnou a velmi důležitou pro předmět výtvarná výchova i pro mezioborové vztahy. Práce přinesla množství cenných poznatků a má velký vědecký význam.

Disertační práci vřele doporučuji k obhajobě.

Doc. PaedDr. Radko Chodura, CSc.

V Českých Budějovicích dne 18.května 2011

